

Lugupeetud Enel Pungas

Teie 13.07.2026 nr 2-1/485-1

Meie 27.07.2026 nr 8-1/26-1434-2

Vastus 13. juuli 2026 pöördumisele

Harju Maakohtu nimel tänan Siseministeeriumit 13. juuli 2026 pöördumise eest. Saan pöördumisest aru selliselt, et palute seisukohta küsimuses, kas täisealise isiku soovil kanda bioloogilise isa perekonnanime ning korrastada rahvastikuregistris põlvnemisandmeid oleks võimalik kohtumenetluses käsitada lapsendamise kehtetuks tunnistamise nõudena ning kas ja millistel eeldustel võiks sellise nõude rahuldamine kõne alla tulla.

Perekonnaseadus (PKS) käsitab lapsendamist püsiva perekonnaõigusliku suhtena, mille eesmärk on luua lapsendaja ja lapsendatu vahel vanema ja lapse õigussuhe. Lapsendamise tagajärjel tekivad lapsendaja ja lapsendatu vahel samad õigused ja kohustused, mis tulenevad lapse põlvnemisest vanemast, ning üldjuhul lõpevad lapse õiguslikud suhted seniste vanematega. Seetõttu ei ole lapsendamise kehtetuks tunnistamine seaduse järgi tavapärane vahend põlvnemisandmete hilisemaks korrastamiseks, vaid erandlik õiguskaitsevahend, mida saab kasutada üksnes seaduses sätestatud alustel.

Kehtiva PKSi kohaselt saab lapsendamise kehtetuks tunnistamist nõuda eeskätt juhul, kui lapsendamine on toimunud ilma lapsendaja avalduseta või ilma lapse või vanema nõusolekuta (PKS § 166 lg 1). Sellise alusena tuleb kõne alla olukord, kus seaduses nõutud tahteavaldus või nõusolek puudus või oli õiguslikult puudulik (PKS § 166 lg 2). Ainuüksi asjaolu, et täisealiseks saanud lapsendatu soovib hiljem kanda bioloogilise isa perekonnanime või soovib, et rahvastikuregistri andmed kajastaksid bioloogilist põlvnemist, ei ole iseenesest lapsendamise kehtetuks tunnistamise materiaalõiguslik alus kehtiva seaduse järgi.

Menetluslikult tuleb avalduse menetlusse võtmisel hinnata, kas avaldaja tugineb perekonnaseaduses sätestatud kehtetuks tunnistamise alusele, kas avalduse esitaja on seaduse järgi õigustatud isik ning kas avaldus on esitatud seaduses ettenähtud tähtaja jooksul (kui vastav menetluslik tähtaeg on sätestatud). Lapsendamise kehtetuks tunnistamise avaldust ei saa pidada tõenäoliselt perspektiivseks, kui sellest nähtub üksnes soov muuta perekonnanime, kuid ei väideta asjaolusid, mis viitaksid lapsendamise ajal vajaliku avalduse või nõusoleku puudumisele või selle õiguslikule puudulikkusele.

Samuti tuleb arvestada, et seadus seob lapsendamise kehtetuks tunnistamise avalduse esitamise õiguse eelkõige isikuga, kelle avalduseta või nõusolekuta laps lapsendati (PKS § 168). Kui lapsendamine toimus ajal, mil laps oli alaealine ema abikaasa poolt ning vajalikud nõusolekud anti nõuetekohaselt, ei anna lapsendatu hilisem täisealiseks saamine ega tema muutunud arusaam oma perekondlikust identiteedist tõenäoliselt alust lapsendamist kehtetuks tunnistada.

Kohtumenetluses tuleb sellisel juhul hinnata mitte niivõrd avaldaja praegust soovi, vaid seda, kas lapsendamise tegemise ajal esines seaduses nimetatud oluline puudus.

Eeltoodust tulenevalt saab lapsendamise kehtetuks tunnistamise nõude kohtumenetluses menetlusse võtta juhul, kui avaldus vastab tsiviilkohtumenetluse seadustikus avaldusele esitatavatele üldnõuetele ning avalduses on esitatud faktilised väited, mis võivad abstraktselt vastata PKSiis sätestatud kehtetuks tunnistamise alusele. Kui avalduses kirjeldatud asjaoludest nähtub juba esmapilgul, et avaldaja ei tugine seaduses ettenähtud alusele või puudub avaldajal avalduse esitamise õigus, võib kõne alla tulla avalduse menetlusse võtmata jätmine.

Seega kokkuvõtvalt, kui kohtusse pöördumise sisuline eesmärk on üksnes täisealise isiku soov viia rahvastikuregistri andmed kooskõlla bioloogilise põlvnemisega või kanda bioloogilise isa perekonnanime, kuid lapsendamise enda kehtivust puudutavat seaduses sätestatud alust ei esine, ei ole lapsendamise kehtetuks tunnistamine selle eesmärgi saavutamiseks üldjuhul sobiv ega seadusest tulenevalt põhjendatud õiguskaitsevahend.

Siiski pean vajalikuks rõhutada, et käesolev vastus väljendab üksnes üldist õiguslikku seisukohta ega ole käsitatav kohtule siduva hinnanguna. Konkreetse avalduse menetlusse võtmise, asjaolude tõendatuse ja nõude põhjendatuse üle saab otsustada üksnes kohus vastava kohtuasja asjaolude ja esitatud tõendite põhjal ning lõplik seisukoht kujuneb kohtupraktikas.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Triin Siimpoeg

perekonna ja alaealiste osakonna juhataja